

10. A látásélesség 100 gonosztevőnél, főleg gyilkosoknál, Snellen-féle optoscoppal vizsgálva élesebbnek mutatkozott, mint normálisoknál. A színlátást illetőleg 460 gonosztevő között 15 daltonista volt (0.43 %). A látótér Landolt módszere szerint vizsgálva, korlátoltan mutatkozott, szabálytalan szélekkel, peripherikus bemélyedésekkel, vagy skotomákkal, részleges, vertikális, mindkét oldali hemianopiával a belső quadransokban, a mi aetiologice a látócentrumokkal összefüggő kortikális sérülésekre vezethető vissza, miután a peripherikus idegrendszer mélyreható alteratiójának egyéb symptomái hiányoztak.

Női gonosztevőknél az általános érzékenység, fájdalom és tapintásérzés, szemben a férfiakkal, szerzők szerint rendesen igen jó; míg a többi vizsgálat eredménye a fentiekkel megegyez.

60 tipikus prostituálnál, azaz kik nem alkalmilag, hanem instinktiv ösztönük folytán lettek azokká s kiket szerzők a gonosztevők legrosszabb kategóriájába soroznak, a fentiekhez hasonló viszonyok voltak felismerhetők.

Ily formán szerzők tanulságosan kimutatják, hogy az érzékszervek studiuma bevezető részt képez az ethika tanulmányozásához, s exact módszerekkel kísérletileg igazolják azon tényt, hogy az erkölcsi érzet tompasága rendesen az érzékszervek tompaságától van kísérve. E tompaság pedig valószínűen kortikális eredetű s hasonlóan a vadállatok és vad néptörzsek csökkent fájdalomérzéséhez s éleslátásához, mint az atavismus tüneténye fogható fel.

Haftl Dezső.

* * *

J. Volkelt: Vorträge zur Einführung in die Philosophie der Gegenwart. Gehalten zu Frankfurt a. M. im Februar und März 1891, München 1892.

Volkelt műve bevezetésül akar szolgálni a jelenkori philosophia tanulmányába, de sok tekintetben különbözik az ilyenmű munkáktól, legfőképen pedig abban, hogy a jelen és mult között nem találja azt az éles ellentétet, melyet az utóbbi időkben oly szívesen ki szoktak emelni. A speculativ irányt nem óhajtja vissza, de nem hódol babonaszerű bámulattal az újabbkori positiv vagy tapasztalati irányoknak sem. Elismeri, hogy a rendszeralkotások korában, a philosophia többet ígért mint a mennyit beválthatott, hogy az abstractió túltengése lejtőre terelte a philosophiai gondol-

kodást, de siet kiemelni, hogy az aggályos tapasztalati irány az anyaghoz és túlbecsült «tényecskékhez» nyugózi a szellemet s így a merészebb koncepciókat teljesen kitiltja a gondolkodás köréből. A metaphysikával sem végez oly könnyedén, mint honfitársainak nagyrésze. A tapasztalat nem lehet a gondolkodás végleges határa, az egyes tudományok felvilágosításai nem elégitik ki az egész embert, kedélye és lénye mélyéből oly kérdések törnek ki, melyeket kereken elutasítani nem lehet. Bizonyára mindenha hypothetikus tudomány marad a metaphysika, de e körülmény nem fosztja meg tudományos jellegétől. Volkelt *Bevezetése* a philosophiai kutatás minden ágára kíván előkészíteni; természetes, hogy első helyen a kutatás feltételeiről s eszközeiről szól. Az ismeret-tan par excellence philosophiai tudomány, belőle meritik a tudományok egyes ágai a bizalmat kutatásaik eredményei iránt. Minden tudás többé-kevésbé személyes illetőleg subjectiv megismerésen alapúl, az ismeret-tan feladata meghatározni az általános érvényességnek mily foka illeti meg egyik vagy másik ismeretünket, s így az ismeret-tan az a közös alap, a melyre — ha hallgatagúl is — valamennyi tudomány épít.

A philosophia azonban nemcsak a tudás szabályozója, hanem tudatosan belemerül az egész ember mivoltába, megkeresi erkölcsi elemeink gyökereit s alakot ad a megvalósíthatás féltete mellett az embereszménynek. Volkelt nem becsüli túl a philosophiai gondolkodás hatását, sőt hathatósan utal az emberi jellem és életviszonyok konok ellenállására a legmeggyőzőbb elmélettel szemben is, de elismeri a contemplatió egy nemét, mely egészen egyéni jellemű, mely elmerül a természet és élet jelenségeibe s olynemű tanulságokkal rakódik meg, melyek az ember erkölcsi tartalmát gazdagítják, akaratára és cselekedeteire hatnak. E contemplatió lassan-lassan összegyűjti egy életfelfogás elemeit s ha az ész szoros ellenőrzése mellett megalakult a világnézet, Volkelt ezt az erkölcsi philosophia egy nemének tartja. E kedélyi philosophiának épen korunkban van nagy fontossága, a mikor általános kétség férközött a szívbe s a művelt emberiség nagy részében megingott a hit. Volkelt ezért kívánatosnak tartja, hogy a philosophiai gondolkodók eszméiket személyesen és szabadabb alakban, egy nagyobb közönség elé vigyék, elítéli azt a tudós gögőt, mely a tudományos gondolatok közvetlenebb előadásában a tudomány eldurvulását látja. A tudomány szentségén nem esik

csorba, ha az élet és kultúra szolgálatába szegődik s ha e célból szigorán lazít s ha finomsága árán elemeit nagyítja. Ezért tárgyalja Volkelt bőven a philosophia viszonyát a valláshoz és a kulturához. Nehéz e kérdésekben távol maradni a végletektől s Volkeltnek sem sikerült egészen, főleg midőn bárcsak hozzávetőleg a jövő kor vallásának elemeit állítja össze. Igaz, hogy nem akarja a pusztá és korunkban nagyon is túlbecsült tudással pótolni a vallást, távol van attól, hogy korunk szellemi és erkölcsi vívmányait vakon bámulja, s így e részben is különbözik a pozitivismus dagályos szószólótól. Volkelt a modern élet minden nyilvánulását tudományban, művészetben, az állami és társadalmi viszonyokban higgadt gondolkodással mérlegeli s megkívánja — eltérően némely tekintélyes elődjétől — hogy a philosophia ne zárkózzék el az üdvös és kárhozatos tünetek vizsgálatától. Philosophia és kultúra kölcsönhatásban állanak egymáshoz, de szükséges, hogy a philosophia céltudatosan hasson az élet összeségére. A fennálló viszonyok vizsgálatából emelkedjek a bírálatra s a határozatlan, alaktalan életnek tüzzön ki megvalósítható célokat, s készítse elő a szellemeket az átalakulás eredményeire, másrészt mérsékelje a veszélyes egyoldalúságokat s mutasson rá a népszerű irányok ösvényeire, figyelmeztesse a jelenbe merült szellemet, hogy a múlt nem mindig elavult, hogy sok a mester-séges kilátás, melyekben biznunk nem szabad. *B—gh.*

* * *

Political Science and Comparative Constitutional Law.
Volume I, Sovereignty and Liberty. Volume II, Government. By
John Burgess Ph. D. LL.D. Professor of History, Political Science
and International Law, Dean of the University Faculty of Political
Science. Boston and London. Ginn and Company 1890—1891.

Ha a tudomány is oly magas fokon állana az északamerikai Egyesült-Államokban az európai tudományhoz képest, mint a mennyire határozottan műveltebb a yankeeknek most már közel ötvenmilliónyi tömege földrészünk legelső cultur-nemzeteinek átlagos állampolgári tömegeinél: akkor bizonyára azt kellene mondanunk, hogy a szellemi élet ez idő szerint a Franklin hazájában tetőzik. Ettől azonban még ugyancsak messze esik Amerika. Legfőlebb a természettudományok terén bír fölmutatni oly nagynevű buvárokat és gondolkodókat, a kik a német, angol, francia, olasz, svéd,